Výber z literatúry

Podtypy ruminácie ako sprostredkujúci faktor vzťahu medzi emocionálnym týraním detí a depresívnou náladou: brooding verzus reflexia

O práci Reas, F., Hermans, D.: On the mediating role of subtypes of rumination in the relationship between childhood emotional abuse and depressed mood: brooding versus reflection (Depression and Anxiety, 25, 2008, s. 1067-1070)

referuje Bc. Jana Kováčová.

Súhrn

Autori skúmali sprostredkujúcu rolu ruminácie vo vzťahu medzi emocionálnym týraním (emotional abuse) a depresiou, kde sa zamerali na 2 podtypy ruminácie: reflexia verzus brooding (vysvetlenie pojmov je na záver článku). Metóda: Študenti (N=101) vyplnili Emotional Abuse Subscale of the Childhood Trauma Questionnaire (škálu emocionálneho týrania z dotazníka detskej traumy); Ruminative Response Scale (Ruminačná odpoveďová škála) a Beck Depression Inventory (Beckova stupnica depresie). Výsledky: Zistilo sa, že ruminácia sprostredkuje vzťah medzi emocionálnym týraním v detstve a depresívnymi symptómami. Ďalšie analýzy ukázali, že tento prípad sa vyskytol pri brooding a nie reflektívnom podtype ruminácie. Závery: Výsledky podporujú dôkaz úlohy ruminácie ako mediátora vo vzťahu medzi týraním detí a depresiou, a zhodujú sa s nedávno navrhnutým rozlíšením rôznych podtypov alebo foriem ruminácie.

Kľúčové slová: depresia; emocionálne týranie; ruminácia.

Úvod

Existuje dôkaz toho, že emocionálne týranie detí (child emotional abuse, CEA) je spojené s rozvojom depresívnych symptómov a klinickej depresie. Dodnes však relatívne málo štúdií poukazuje na možný mechanizmus tejto väzby. Súčasné štúdie sa zameriavajú na také mechanizmy, ako je napr. neistá vzťahová väzba a maladaptívne kognície (maladaptive cognitions) a hľadajú možnú súvislosť vo vzťahu medzi CEA a depresiou. Ďalší možný kandidát v tomto ohľade je ruminácia (rumination). Ruminácia predstavuje tendenciu konštantne prechovávať negatívnu náladu a smutné, depresívne pocity. Predpokladá sa, že ruminácia podporuje, udržiava a/alebo zosilňuje depresívne pocity, pretože zachováva negatívne poznatky, spomienky, a interpretácie „naživo“ a preto, lebo narúša inštrumentálne riešenie problémov.

Je zaujímavé, že súčasné štúdie preukázali súvislosti medzi ruminá ciou a niekoľkými rizikami depresie alebo faktormi vulnerability a depresiou, ako napríklad negatívnymi kognitívnymi štýlmi, sebakriticizmom, pocitmi nedostatku (neediness) a históriou predchádzajúcej depresie a obmedzenou špecifickosťou autobiografickej pamäti.

Vzhľadom na to, že CEA je rizikovým faktorom vzniku depresie, je možné, že ruminácia pôsobí aj ako mediátor v prípade CEA a depresie. Autori zistili, že ruminácia pôsobila na vzťah medzi emocionálnym týraním a niekoľkými depresívnymi epizódami u respondentov počas obdobia skúmania. Prvým cieľom tejto štúdie bolo replikovať túto skutočnosť.

Druhým zámerom bolo odhaliť podtypy ruminácie vo vzťahu k CEA a depresii. Súčasným trendom v oblasti skúmania ruminácie je štúdium podtypov alebo zložiek ruminácie. Výskumníci sa snažili bližšie špecifikovať maladaptívne zložky ruminácie. Odhalili dve odlišné zložky ruminácie označované ako brooding a reflexia. Predošlé štúdie zachytávajú sebakritické náladové uvažovanie (self-critical moody pondering), kým neskoršie poukazujú na emocionálne neutrálne uvažovanie. Súčasné štúdie odhaľujú brooding ako maladaptívnejšiu zložku ruminácie; reflexia, na druhej strane, pôsobí ako adaptívnejšia forma ruminácie. Brooding a reflexia sú spojené s depresívnou náladou, ale v priebehu času sú brooding a reflexia v rôznej miere spojené s depresiou. Tiež sa zistilo, že brooding, ale nie reflexia, predikuje vývoj depre-

sívnych symptómov. Brooding a reflexia súvisia s maladaptívnymi a adaptívnymi stratégiami zvládania (coping strategies). Preto okrem prvej hypotézy, že (všeobecná) ruminácia plní úlohu mediátora vo vzťahu CEA a depresívnymi symptómami, autori stanovili hypotézu, že táto úloha mediátora zodpovedá skôr brooding podtypu – ako viac adaptívnej reflexívnej zložke.

Metódy

Výskumu sa zúčastnilo 101 belgických študentov (83 žien) sociálnej práce na Katolíckej strednej škole v Leuven, strednej škole v Limburgu a Provinciale strednej školy tiež v Limburgu. V troch veľkých skupinách (á 50 študentov) bolo 156 študentov vyzvaných k spolupráci, pričom 101 (65 %) z nich dobrovoľne participovalo. Ich priemerný vek bol 19,64 rokov. Všetci respondenti boli kaukazskej rasy a zúčastnili sa dobrovoľne. Účastníci dostali brožúru s dotazníkmi obsahujúcimi CTQ (The Emotional Abuse Subscale of the Childhood Trauma Questionnaire), RRS (The Ruminative Response Scale) a BDI (the Beck Depression Inventory). Okrem týchto troch inštrumentov (ktoré sú opísané nižšie) obsahovali brožúry sériu iných meraní, ktoré so štúdiou nesúviseli. A tak to bola prierezová štúdia, v ktorej všetky merania boli zozbierané v jednom časovom bode. Štúdia bola schválená Etickou komisiou Fakulty psychológie a edukačných vied, Univerzity v Lueven.

CTQ – Emotional Abuse Subscale

The Emotional Abuse subškála v CTQ pozostáva z 12 položiek merajúcich CEA. Položky sú hodnotené 5-bodovou škálou (nikdy – vždy). Položky sa týkajú verbálnych útokov na jedincovo zdravie alebo sebahodnotenie, alebo akýchkoľvek hrozieb, ponižovania, príp. potupného správania zameraného na osobu (v detskom veku). Vzorové úlohy sú: „Keď som vyrastal, ľudia v mojej rodine hovorili o mne bolestivé alebo ponižujúce veci“, „Keď som vyrastal, bol som presvedčený, že som bol emocionálne zneužívaný“. Adekvátna reliabilita a validita sa uvádzajú v správe.

Ruminative Response Scale (RRS)

RRS pozostáva z 22 položiek merajúcich ruminačné reakcie na depresívnu náladu. Každá položka je hodnotená 4-bodovou škálou (takmer nikdy – takmer vždy) v rozsahu, v akom odpoveď odráža respondentove myšlienky alebo správanie, keď sa cíti smutný, zničený alebo deprimovaný. Subškála reflection pozostáva z 5 položiek RRS (napr. „analyzujem nedávne udalosti, aby som pochopil, prečo som deprimovaný“). Brooding subškála pozostáva z 3 položiek (napr. „premýšľam, prečo vždy reagujem týmto spôsobom“).

Beck Depression Inventory (BDI)

BDI je samohodnotiaca škála depresívnych symptómov a pozostáva z 21 tvrdení, kde má respondent na výber 4 možnosti odpovede. Od respondentov sa očakáva, aby označili tvrdenie, ktoré najlepšie opisuje ich pocity počas posledných 7 dní. Odpovede sú hodnotené ako 0, 1, 2 alebo 3. Celkové skóre sa odvodí zo skóre v jednotlivých odpovediach, kde vyššie skóre nasvedčuje vyššiemu stupňu depresívnych symptómov (rozsah 0–63).

Analýza dát

Po výpočte Pearsonovej korelácie medzi všetkými závislými premennými autori uskutočnili viacnásobnú regresnú analýzu na zhodnotenie sprostredkujúcej roly ruminácie. Naviac použili Sobelov test na overenie štatistickej signifikancie nepriameho pôsobenia mediátora.

Výsledky

Tabuľka 1 prezentuje spôsoby, štandardné odchýlky, a vzťahové korelácie pre všetky závislé premenné. Priemerné skóre v BDI (8,90) naznačuje, že priemerná úroveň depresívnych symptómov pre danú vzorku je situovaná v rozmedzí minimálnych depresívnych symptómov. Na overenie hypotézy, že ruminácia pôsobí ako mediátor vo vzťahu medzi emocionálnym týraním a depresiou, autori použili sériu troch regresných analýz. Najskôr skúmali vzťah medzi závislou premennou – ruináciou (RRS) a nezávislou premennou (emocionálnym týraním; CTQ). Analýza ukázala, že emocionálne týranie signifikantne predikuje ruináciu, $t(99)=4{,}34$, $P<0{,}001$, $\beta=0{,}40$.

Tabuľka 1. Priemery, štandardné odchýlky, interval, interkorelácie pre všetky závislé premenné.

Potom sa vrátili k závislej premennej (depresia; BDI) a nezávislej premennej (emocionálne týranie). Výsledky opäť preukázali signifikanciu medzi emocionálnym týraním a depresívnymi symptómami.

Druhá hypotéza vychádza z názoru, že sprostredkujúca rola ruminácie zodpovedá maladaptívnej zložke ruminácie (brooding). Z toho dôvodu autori sledovali vzťah medzi brooding a emocionálnym týraním. Táto analýza ukázala, že emocionálne týranie signifikantne predikuje brooding. Matematické analýzy poukazujú na to, že brooding môže čiastočne sprostredkovať vzťah medzi emocionálnym týraním a depresiou, kým reflexia nie.

Diskusia

Autori zistili, že ruminácia (ako všeobecný konštrukt) plní funkciu mediátora vo vzťahu medzi CEA a depresívnymi symptómami. V poslednom čase sa v oblasti ruminácie a jej podtypov zistilo mnoho zaujímavých a dôležitých informácii a preto si autori stanovili hypotézu, že sprostredkujúca rola ruminácie sa týkala viac broodingu ako reflexívneho podtypu ruminácie. V súlade s tou hypotézou autori zistili, že brooding čiastočne sprostredkuje vzťah medzi CEA a depresívnou náladou, i keď bolo reflexívne uvažovanie dočasne vyňaté. Avšak, reflexia tento vzťah nepotvrdila – nepôsobila ako mediátor v čase, keď bolo brooding vyňaté z kontextu. Toto zistenie zdôrazňuje dôležitosť rozlíšenia rôznych

Tabuľka 1. Priemery, štandardné odchýlky, interval, interkorelácie pre všetky závislé premenné.

M (SD)	Range	RRS	Reflection	Brooding	Abuse
BDI 8.90 (7.24)	0–34	.59**	.41**	.55**	.36**
RRS 40.13 (11.78)	21–72	–	.84**	.78**	.40**
Reflexia 9.19 (3.46)	5–18		–	.59**	.33*
Brooding 6.50 (2.15)	3–13			–	.28*
Týranie 21.41 (8.45)	12–53				–

typov ruminácie, a navyše potvrdzuje dôkaz toho, že brooding reflektuje maladaptívnejší typ ruminácie. Táto štúdia ako prvá odhaľuje odlišné typy ruminácie vo vzťahu medzi týraním a depresívnou náladou. Okrem toho, súčasné dáta sa zhodujú s hypotézou, že týranie detí môže byť jedným z vývinových antecedentov ruminácie. Doteraz však iba štúdia uskutočnená Spasojevičom potvrdila uvedené konštatovanie.

Táto štúdia má aj niekoľko obmedzení, ktoré si vyžadujú pozornosť. Dôležité obmedzenie štúdie je jej korelačná podstata. Teda, stupeň, z ktorého môže byť vzťah príčiny a dôsledku odvodený, je limitovaný. Preto by ďalšie štúdie v tejto oblasti mali byť vypracované v duchu longitudinálnej schémy, aby bol smer kauzality zabezpečený tak, ako sa stanoví v hypotéze. Za druhú limitáciu autori považujú to, že vzorka v štúdii pozostávala prevažne zo žien. To môže zapríčiniť nemožnosť generalizácie zistení na mužov, najmä ak vieme, že ženy majú väčšiu tendenciu k ruminácii. Ďalšie výskumy by mali poodhaliť, do akej miery vzťah vyjadrený v tejto štúdii prezentuje skutočné výsledky, a to vďaka reprezentatívnejšej vzorke, ktorá by nepozostávala len zo žien. Po tretie, skutočnosť, že štúdia sa spoliehala na subjektívne hodnotenia respondentov, štandardná odchýlka mohla ovplyvniť a odkloniť výsledky určitým smerom. Autori sa pri CEA spoľahli na vlastné subjektívne hodnotenie respondentov (CTQ), čo sa môže považovať za predpojaté. Avšak výsledky hodnotenia týrania sa po rozhovore s dieťaťom u terapeuta (CTQ subškála) a klinického lekára zhodujú a tým je udaná dobrá konvergentná validita. CTQ sa ukázal ako vhodný prostriedok nielen v klinických sférach, ale i pre verejnosť. Posledným obmedzením je, že autori nezískali žiadne formálne diagnostické informácie od participantov; namiesto toho sa spoliehali na ich skóre a depresívne ťažkosti. Výsledky a zistenia o depresii sú však v zhode s tými, ktoré sa uvádzajú v rôznych zdrojoch.

Táto štúdia poskytuje dôkazy o tom, že ruminácia pôsobí ako sprostredkujúci faktor vo vzťahu medzi týraním detí a depresiou, a výsledky sú v súlade s nedávno navrhnutým rozlíšením medzi typmi alebo formami ruminácie. Súčasné zistenia môžu byť dôležité pre klinikov, aby si viac uvedomovali rozličnosť foriem ruminácie o minulých nepriaznivých skúsenostiach a podľa toho mohli utvárať intervencie (napr. zamerané na pasívnu formu broodingu).

Vysvetlenie pojmov (hlavne podľa Campbella)

Rumination – pojem sa používa aj v súvislosti so zriedkavou poruchou príjmu potravy, pričom dieťa bez nauzey vyvrháva obsah žalúdka do úst a znovu ho prežúva. Pojem sa používa aj v súvislosti s pretrvávaním určitého obsahu v mysli, ktoré prestalo slúžiť určitému adaptívnemu účelu, ide o neschopnosť odvrátiť pozornosť od dominantnej, nepríjemnej myšlienky a/alebo obsedantného uľpievania na myšlienkach, usporiadavaniach alebo plánoch. Častejšie spadá do rámca normálnej duševnej činnosti, často sa tiež uvádza pri obsedantných stavoch, hypochondriáze a zmene osobnosti po poškodení mozgu. Ruminácia je formou dysfunkčného kognitívneho prehodnocovania negatívnych životných udalostí. Nositelia krátkej alely 5-HTT pri vysokej úrovni stresu majú tendenciu k vysokému stupňu ruminácie, pričom sú v chronickom stave vigilancie, ohrozenia alebo ruminácie, čo im spôsobuje väčšiu vulnerabilitu pre duševné ochorenia.

Brooding – úzkostlivé alebo náladové uvažovanie, zvyčajne o veľmi abstraktných veciach. Často sa vyskytuje u obsedantne-kompulzívnych neurotikov ako kompulzia, potreba byť ustarostený o očividne bezvýznamných záležitostiach. Je to forma akejsi prílišnej sústredenosti na detaily a reprezentuje pokus vyhnúť sa nepríjemným, problematickým impulzom alebo afektom únikom zo sveta emócií do sveta intelektuálnych konceptov a slov; taktiež sa označuje ako intelektualizácia alebo „Grubelsucht“ – Grubelsucht sa niekedy do slovenčiny prekladá ako (nutkavé) hĺbanie.

Reflection – v psychiatrii a psychológii to môže označovať druh myslenia charakterizovaný introspekciou, premýšľaním, alebo rozjímaním.

Literatúra

Campbell, R.J.: Psychiatric Dictionary, Ninth Edition, Oxford University Press, Oxford, New York, 2009.

Do redakcie došlo 22.8.2009.